

Locuința Redactorului

si
Cancellari'a Redactiunii
o in
Strat'a tragatoriului [Zs-
vésutona], Nr. 5.

Scrisorile nefrancate nu se voru
primi decât numai de la corespun-
dintii regulari ai „Federatiunii.”
Articolii trimisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „ „

Pentru Roman'a:

proa. intregu 30 Fr. = 80 Lei n.
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a tim-
brale pentru siesce-care publica-
tiune separat. In locul deschisu
20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Pericululu ce amenintia beseric'a gr. cat. romana prin autonomi'a cat. pestana.

De si deputatii diecesei gr. cat. romane de Oradea-Mare prin declaratiunea loru susternuta congresului autonomiu cat. de Pest'a in 4. no- vembre anulü trecutü, declarara francu, ca ei fara consensulu universitatii basericeei gr. cat. romane nu potu si neci ca voru participá la acelu congresu, totu-si primatele Ungariei, ca presidele acelu congresu, prin epistol'a sa cu datulu 12. februarü nr. 900, tramise si subscribulü, si cre- du, ca si celoru-lalti deputati diecesani, elaboratulu comisiunii de 27, esmisa pentru facerea projec- tului referitoriu la organizatiunea autonomiei catolice, totu-de-odata mi impartesi si proiectulu separatü a lorü 7 membri d'in cei 27. anume alu lui Geor- gia Bartal, Solomonu Gajzágó, Ioanu Babies, Dem. Horváth, Stefanu Abonyi si Emanuilu Hrabár, estu d'iu urma rusu gr. cat.

De-ora-ce aceste proiecte impreuna cu epis- tola primatului le primii d'in cancellari'a episco- pulü diecesanu numai ca d'in seninu, credu ca aceste proiecte s'au tramisu si celoru-lalte diecese gr. cat. romane, adeca la Blasiu, Gherl'a si Lu- gosiu.

Pre deputatii d'in dieces'a oradana primatele, in epistol'a amintita, i chiama la desbaterile con- gresului, care se va redeschide in 9. martiu.

Toti credintiosii gr. cat. romani d'in cele pre- merse potu se scia, ca noi si respective subscribu- lu la siedintiele redeschise nu voiu participá, de- ora-ce inse d'in proiectulu impartesitu acum'a po- temu fi in claris, ca ce este si ce voiesce a si autonomi'a catolica de Pest'a, nu potu intrelesá se nu impartesiescu contienutulü esentialu alu acelu elaboratu pre calea publicitatii, si parerile mele in asta privintia, fiindu-ca in colonele acestui diurnalu despre acést'a inca nu s'a facutu amintire.

§ ulu primu contienne principiulu, ca autono- mi'a toturoru cat. d'in Ungaria si Ardea- lu se organizédia pre basea participari si in- curgerii comune a credintiosiloru basericani si mi- reni; va se difca, de aici inainte intra si mireni in constitutiunea basericeei cat. d'in carea pana acuma erau eschisi; la tota intemplanca unu mo- mentu ponderosu in vietia basericeei catolice.

§§-ii 2., 3., 4., 5., 6. si 7. circumscriu com- petinti'a autonomiei si trecerea influintiei ce a avutu pana acum'a legislatiunea si guvernulu tie- rei in trebele catolice pre langa tronü — in sfer'a autonomiei; cum-ca tote averile basericescii si preutiescii, precum fondurile si fundatiunile, remanu in proprietatea catoliciloru si cum-ca cari au statu sub administrarea statului voru intrá in administrati- una autonomiei; se statorescu organele administra- tive ale autonomiei, cari sunt: 1) adunarea regnicolara catolica, va se difca con- gresulu autonomiu, si organele ei esecutive; 2) adunarea (sinodulu) diecesana si senatulu diecesanu; 3) senatele cercuriloru protopopescii si parociali; 4) adunarea (sinodulu) comunei si senatulu comunale.

Acesti-a sunt factorii autonomiei catolice, si acesti-a represinta interesele catoliciloru facia cu autoritatile si alte confesiuni.

Dupa aceste elaboratulu descrie elemintele, d'in cari constau aceste corporatiuni.

In §§-ii 8—10 este claditu materialulu adu- narei autonomice, carele nu se numesce mai multu astu-feliu, ci adunarea regnicola- rara catolica (országos kath. gyűlés), va se difca, i se dá tipu regnicolaru, adeca tipulu tie- rei unguresci, ca asié d'in buna deminétia se po- temu sci ce ni va aduce difu'a.

Acést'a adunare se va aduná in totu anulu la Pest'a.

Membrii ei sunt arci-episcopii si episcopii rom. cat. 18, gr. cat. rom. 4, rusi 3, de toti 25 episcopi, 5 prepositi si abati beneficiati, apoi 37 tramisi ai clerului si 134 tramisi ai mireniloru, acesti-a alesi pre 3 anni, — cu totulu 201, d'in

acesti-a sunt romani: episcopi 4, deputati preutiescii 6, — deputati mireni 17 sum'a 27., adeca 27 romani facia cu 174 nero- mani, ca-ci „vota non ponderantur sed numerantur.”

§§-ii 11—12 contienne, ca primatele e preside naturalu, in nefinti'a lui, arci-episcopulu celu mai betranu, vice-presiedintele e mirenu.

De aci incolo de la §-ulu 14. pana la 51 se descrie competinti'a si respective cerculu activitatii adunarei regnicolare catolice, care lu-eserce parte nemidlocitu, parte midlocitu prin organele sale esecutive, adeca prin senatulu directiunale si prin sie- fii de sectiune directiunali.

Simburele acestoru a este:

Pentru tote denumirile si dotatiunile mai inalte besericescii, la cari pana aci a influentiatu guvernulu la tronü, de aci incolo propusetiunile va face adunarea regnicolara cat. prin senatulu seu directiunalu. (§. 14.) — Ea va statorí sistem'a invetiamentului la tote scolele de specialitate si institutiele civile, pentru esemplu scolele prepa- randiale de la Naseudu, Blasiu si Orade.

Starea profesoriloru si a invetiatoriloru, condi- tiunile cualificatiunei lorü, precum provisiunea lorü materiala; d'ius'a le va regulá (pentru esemplu la Blasiu si Beiusiu. (§. 15.)

In tote institutiele, cari capeta ajutorare d'in averile catolice, d'ius'a va dispune in privintia administrarei lucruriloru, seu prin senatulu directi- nale, seu prin senatele diecesane seu protopesci. (Adeca senatele diecesane si scaunele protopopesci romane voru capeta ordinatiuni d'a dreptulu de la adunarea regnicolara cat., si acele-a trebuie se le implinesca. (§. 17.)

Se ingrigesce despre administrarea acurata si corespundietoria a toturoru fundatiuniloru catolice prin controlare. (§. 18.)

D'spune despre tote proventele, cari intra in cass'a adunarei regnicolare cat., in carea intra si veniturile intercalari episcopesci (pentru esemplu in casulu mortii metropolitulu de la Blasiu si a episcopulu oradanu, pana-ce se va denumi altulu, totu venitulü va intrá in cass'a adunarei regni- colare cat.).

Va incurge mai de parte de la beneficiatii mai mari basericescii o congrua anuale, carea o va statorí adunarea regnicolara cat. (§. 20.) (Adeca acést'a adunare va face unu aruncu, cátu se platesca episcopii romani amesuratu venituriloru lorü in acea cassa in totu anulu.)

Pentru imbunetatearea starei preutiloru inferiori si a claustriloru mai misere va avé dreptu se puna imposita (dári) pre credintiosi (pentru esem- plu va difca, ca credintiosii d'in diecesele provin- ciei metropolitane romane se platesca sumele statorite dupa una chiaia anumita.) (§. 21.)

Are dreptu se puna astu-feliu de imposita si pentru acoperirea speselorü administratiunali si pentru educatiunea comune. (§. 22.)

Are dreptu desupra-inspectiune in privintia ese- cutarei acurate a acestui regulamentu, nu numai asupra dieceselorü, ci si asupra protopopiatelorü si comunelorü besericescii. (§. 23.)

Are dreptu disciplinariu asu- pra profesoriloru si invetiatoriloru, cari devinu delatiunati in respectulu ofi- ciului va se difca va suspredá si amoveá nu nu- mai profesorii d'in gimnasie si preparande, ci si pre docintii d'in scolele comunale. (§. 24.)

Pre langa acést'a statorescu modalitatea cu care are de a se decide causele controverse, sule- vate intre preoti si comune (adeca certele ivite intre preotii romani si credintiosi) (§. 24.)

Are dreptu de a stramutá regulamentulu sta- toritu cu o majoritate de 2/3 parti (si asié inza- daru ar' protestá 27 romani se nu se stramute regulamentulu, ca-ci ei nu facu neci o tertialitate.) (§. 27.)

De aci incolo se descriu autoritatile esecutive, cari ducu la indeplinire decisiunile adunarei regnic. cat.; aceste sunt:

a) Senatulu directiunale.

b) Siefii directiunali de sectiune (§. 28.)

Presidele senatulu directiunale, care se compune d'in 9 senatori, (3 preotiescii si 6 mireni, alesi prin adunare) si d'in 3 siefi de sectiune, — este primatele.

Acestu senatu, in casulu denumirii arci-epi- scopiloru episcopiloru, si a altoru beneficiati mai mari be- sericescii propune pre langa ascultarea Colegiulu episcopescu si a senatulu diecesanu — 3 candidati la maiestate, éra pentru denumirea canoniciloru in cointelegere cu episcopulu concerninte (pre langa acést'a conditiune elastica totu-de-a-un'a se pote delaturá vointia episcopiloru concerninti si a sena- tulu diecesanu).

Siefii directiunei sectiunali (trei: pentru afacurile personale, a invetiame- ntului si epitropiei), au unu dreptu frumosu bazatu in §-ulu 48, prin carele potu pre- tinde ca in casuri specialis se li se substerna protococele si tote scriptele oficiöse ale adunari lorü si senatelorü diecesane, pro- topopescii si comunali.

Adeca, pentru esemplu pote demandá ca si- nodulu Blasiulu, seu comun'a parochiala dela Na- seudu seu Beiusiu se si tramita fote actele oficiöse la Pest'a, se veda ce spiritu domnesce in acele.

Aceste sunt momentele mai principali, cari fiindu atributele adunarei regnic. cat. in cea mai mare mesura pretindu atentiunea nostra a roma- niloru gr. cat.

Cei-a-lalti paragrafi contienne constituirea d u- nantieloru diecesane (sinode) si a senatelorü diecesane, a senate- lorü protopopescii, a adunantiel- lorü comunali si a senatulu co- munalu, de la §-ulu 88. pana la §. 134.

Inainte de ce asiü schitiá §§. cari se reducu la diecese, protopopiate si comune, fia-mi ertatu a- mi spune parerea despre plenitudinea potestatei, ce o atrage la manile sale a d un a r e r e g n i- colara catolica, ce pana aci se botezá autonomi'a catolica.

Daca privimus spiritulu si tienorea acestui ela- boratu, care de siguru va fi primitu, pote cu stra- mutari neessentiali de adunarea de Pest'a, d'in acelu potemu vedé celu mai spurcatu, celu mai infernalü centralismu, incependu dela opinca pana la vladica.

Acést'a potestate noua, carea de aci incolo va inlocui pre cea a legislatiunei si a guvernului, si- casciga cu multu mai mare estindere si influintia in tote afacerile besericeei, ma rapesce la sine si cele mai ultime fire administratiunali.

Guvernulu pana aci, ce e dreptu a avutu influintia la tronü in denumirea episcopiloru si canoniciloru, si despartimentulu lui de esactoratu a reveditu ratiociniile fondurilorü administrate de ca- pitule; adunarea regnicolara cat. inse nu numai aceste si-le insusiesce, ci se amesteca ca judecatoriu si conducatoriu in tote afacerile diecesane, protopo- pesci, scolastice si comunale.

Noi de la inceputu amü prevediutu, ca sub masc'a autonomiei se va viri in baseri- ca nostra o potere absoluta con- centrata in Pest'a, prin ce contrarii no- strii seculari si-ajungu scopulu de a se amesteca in tote trebele nostre interne, ca asié sub preteste administratiunali se ne fia persecutate instituti- nile, limb'a si barbatii cari voru cutediá a retá sen- tiu natiunali si independinte, si prin acést'a se ne atace natiunalitatea, la carea statulu nepoten- dus se atinge pre terenulu besericescu, acum'a se videsce prin noulu seu instrumentu inventatu de b. Eötvös, adeca prin adunarea regn. cat. a ca- rei limba oficiosa este cea magiara, carea tote decisiunile sale le va edá in limb'a magiara, a carei spiritulu si tendintia este magiarismulu, cu carele se ne coplesiesca si besericalminte.

Temerile mele, caroru-a li-am datu expresiune in epistol'a mea d'in 12. oct. 1869 cátra parintele episcopu oradanu, publicata la tempulu seu in acestu diurnalu, éta se realisédia.

Considerandu dara că adunarea regnicolara si-are locul in Pest'a, sub presiunea legislatiunei si a guvernului magiaru ;

considerandu că presiedintele ei este primatele, unu demnitaru alu tieriei unguresci, si că acea adunantia consiste d'in 201 membri, d'in cari numai 27. potu fi romani ;

considerandu că acésta adunare in senatulu directiunalu, abié dora va alege intre cei 9 membri unu romanu, éra de siefi la sectiuni neci pre unulu ;

considerandu că cei slabi la angeru si ambitiosi, cari voru dorí stări inaintate, voru cercá grati'a si favorea acestui senatu si a adunarei regnicolare, nu interesele beserice sale natiunali ;

considerandu că propunerile ternarie la episcopate si canonicile va face senatulu adunantiei, in carele abié va fi unu romanu, si că si aici tote se voru decide cu majoritate de voturi, si că astu-feliu in cele mai multe casuri nu voru fi respectate neci dorintiele episcopiloru si ale metropolitulu romanu, neci ale senatulu diecesanu ;

considerandu că prin acést'a dieces'a Blasiului si-perde frumosulu seu dreptu, de a-si alege in venitoriu pre archipastoriulu seu ;

considerandu că prin acést'a si celorlalte diecese romane li este eschisa inca si speranti'a ca se si capete dreptulu, ce domina in beseric'a orientale de a-si poté alege archipastorii sei ;

considerandu că acésta adunare pote dispune dupa placu despre sistem'a invetiamentulu in scolele gimnasiali, preparandiali si comunali, ba are dreptulu de a censurá cualificatiunile profesoriloru romani, si că se va amestecá in tote trebele de instructiune, tramitiendu mandate senatelor diecesane si protopopesi romane, cari au detorintia de a le implini, si că, prin urmare, la delatiunea unui diregatoriu seu notariu magiaru, ni se voru alungá cei mai abili individi de pre terenulu institutiunei ;

considerandu că sub pretestulu controlarei potu dispune cu fondurile diecesane si scolastice ; considerandu că pote decretá impositie episcopiloru si canoniciloru romani, ce au a se platí in cass'a adunarei regnicolare, cu cari altcum s'ar pote ajutorá dieces'a ;

considerandu că venitele intercalari, de aci incolo se rapescu de la diecese, si voru incurge éra-si in cass'a adunarei ;

considerandu, că sub preteste de a imbunatatí starea preutímei si lipsele administratiunale pote decretá impositie pre credintiosii romani, ce au a se solví la cass'a adunarei regnicolare ;

considerandu, că sub pretestulu de suprainspectiune, ore se esecuta bine statutele si decisiunile adunarei regnicolare, se viresce nemidilocitu in tote trebile diecesane, protopesi si comunale, si estu modu episcopulu, ordinariatulu, ba insa-si adunarea seu sinodulu si senatulu diecesanu, devinu illusorie ;

considerandu, că inca si in certele parochianiloru cu preutul se pote ingerá ;

tote, tote aceste a d'fca, considerandu-le si bine cumpenindu-le potemu vedé, că sub pretestulu autonomiei, nõe romaniloru gr. cat. nu ni se dà autonomia in trebile nostre, ci ni se rapese si câta amu avutu ; ni se strica si stramuta tota institutiunea baserice orientale, si asié nõe ni se gatesce morte, ér' nu inviare !

Frati romani d'in provinci'a metropolitana gr. cat. de Alb'a-Iuli'a ! pofiti astu-feliu de autonomia ? primi-veti regulamentul, statutulu seu oricum se va numí organizatiunea adunarei regnicolare cat. de Pest'a ? si ore daca d'in dieces'a oradana cu fapt'a, éra d'in cele-lalte diecese cu ignorarea au protestatu romanii gr. cat. in contra competintiei acestei adunantie, potu-ni indesá cu sil'a in staululu loru, necerutu, nepoftitu ? ore acésta adunantia va esecutá acésta organizatiune si in baseric'a nostra cu sil'a prin diregatoriele politice seu prin archiereii nostri ? ore in astu-feliu de impregiurári ce insemnate are metropoli'a nostra, si ore este cauza pentru ce se mai esiste d'ins'a ? ore, dupa tote aceste, pentru ce ne-a separatu pontificiele romanu in privinti'a administratiunale pentru totu-de-aun'a de autoritatea Strigoniului ?

Tote aceste-a se le judecámu, se stámu se priveghiámu, dar' se stámu bine, se stámu cu frica, că-ci leulu racnesce si cu gur'a cascata cauta ca se ne imbuce !

Oradea-Mare, 19. fauru 1871.

Iosifu Romanu, m. p.

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedinti'a de la 20. febr., 1871.

Siedinti'a se deschide la 10 ore a. m., sub presiedinti'a ordinaria a presiedintelui Paulu Somssich. — Dupa

verificarea procesulu verbalu alu siedintiei precedinte, se presinta mai multe petitiuni, cari se transpunu comissiunei petitiunarie.

Ministrulu-presiedinte c. Iuliu Andrásy, respondendu la interpellatiunea deputatulu Danilu Irányi, facuta cu privire la conditionile de pace d'intre Fraci'a si Prusi'a, spune că, de-ora-ce intre ambele párti belligerante s'au inceputu degiá negociári de pace, cari promitu unu resultatu favoritoriu, este cu totulu inoportuna veri-ce dechiaratiune, si asié invita pre interpellante a lasá in judecarea guvernului, unde si candu se-si offera bunele sale servitii in acésta privintia. — Danilu Irányi nu este multumitu cu respunsulu ministrulu, inse camer'a, afara de 2—3 membri d'in stang'a. Ie actu despre elu.

Cu privire la interpellatiunea deputatulu Georgiu Stratimirovic, facuta in privinti'a notei cancelariulu imperialu c. Beust cãtra agintii diplomatice ausriaci d'in Bucuresci si Belgradu, si respective in privinti'a politice orientale a monarcei, oratorele raspunde, că monarcei n'are neci unu interesu facia de orientu, decãtu sustinerea relatiuniloru amicabile. Inse, pentru ca acésta dechiaratiune a sa se nu se interpreteze ca si candu dora guvernulu ungurescu ar' observá acésta politica in contrariatate cu ministerulu comunu alu esterneloru, oratorele declara totu-una data, că principiulu sustinerii pãcii si alu neinterventiunii areta directiunea politica, statorita prin contielegere reciproca intre ministerulu comunu si guvernulu ungurescu. — Interpellantele cere permissiunea camerei asi face observáriile sale in siedinti'a proxima — Se accorda.

Camere trece la ordinea d'flei : continuarea desbaterei speciale a supr'a bugetulu ministrulu de culte si instructiune publica, si voteza rubricile 1—32 d'in titulu III.

Cu privire la rubric'a 33, despre preparandie, preliminata cu 301,400, se escá una discusiune scurta, la carea participara Colomanu Tisza si secretariulu de statutu Tanárky, si cu acést'a,

Siedinti'a se inchiaia la 2 ore d. m.

Siedinti'a de la 21. febr. 1871.

Presiedintele Paulu Somssich deschide siedinti'a de asta-di la 10 ore si, dupa verificarea procesulu verbalu d'in siedinti'a precedenta, anuncia una petitiune, carea se transmite comissiunii petitiunarie d'impreuna cu petitiunile prezentate de Fabritius, E. Simonyi si L. Cserány. — Ministrulu de finantie Kerkápolý presinta camerei unu proiectu de lege referitoriu la prelungirea indemnitatii pentru incassarea contributiunii si acoperirea erogatiuniloru. Se transmite comissiunii financiare.

Camere trece la ordinea d'flei : continuarea desbaterei speciale a supr'a bugetulu ministerulu de culte si instructiune publica.

In desbatere este titulu 3 „Institutele de invetiamentu.“ Fiindu 34 rubric'e d'in acestu titlu degiá desbatute, camere incepe cu rubric'a 35, recerintiele pentru instructiunea poporale, preliminata cu 650,000 fl. — Comissiunea financiara propune, ca rubric'a acést'a, precum si cele urmatorie : 36, despre edarea in siepte limbe a foiei invetiatoriloru, 30,000 fl., 37, despre instructiunea elementaria a adultiloru, 50,000 fl. si 38, despre cultivarea profesoriloru seminariiali si a invetiatoriloru poporali, 50,000 fl. se se primésca fára reduceri.

Iuliu Schwarcz dice că sum'a preliminarata sub rubric'a 35 nu este de ajunsu nici chiaru pentru acoperirea recerintieloru celor mai urgente ale instructiunii poporale ; face deci una propunere de conclusu, subscrisa de vre-o 24 deputati, ca ministrulu instructiunii publice se presinte camerei, inainte de desbaterea bugetulu de pre an. 1872, unu proiectu de lege despre modificarea unoru paragrafi ai legii despre instructiunea poporale d'in 1868.

Al. Kórmény face trei propuneri de conclusu, ca guvernulu se se ingrisesca pentru procurarea cátu mai efina a mediu-loceloru de invetiamentu ; ca se esecute inca in cursulu acestui anu §§. 23, 50, 59 si 69 ai legii de instructiune poporale, si se porte grige pentru infintiaru de cursuri feriali pentru invetiatorii poporali. Rubric'e 35, 36, 37 si 38 se voteza, si totu-odata se decide a se tipari si impartí propunerea de conclusu a lui Schwarcz si cele trei ale lui Kórmény. Urmeza rubric'a 39, despre institutulu muto-surdiloru d'in Vatin, preliminata cu 35.896 fl. si se primésce cu una reducere de 100 fl.

Titulu 3 este prin urmare deliberatu. Urmeza desbaterea a supr'a titulu 4, la care participa mai multi oratori, dar' intervenindu unu incidentu scandalosu si cu totulu afara de sfer'a bugetulu d'in discusiune,

Presiedintele se vede necesitatu a inchiaia siedinti'a la 1¹/₂ ore d. m.

Romanii

si

Constitutiunile Transilvaniei.

(Urmare.)

Dupa usulu vechiu, si in sensulu constitutiuniloru Transilvaniei, principele in cuventulu seu de tronu de la 15.

*) Vedi nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 si 16 ai „Fed.“

iniu 1863. adresatu dietei d'in Sabiu, enumera propositiunile regesci că proiecte de lege pentru alu doile factoru legislatiunei :

Prim'a propositiune este : despre inarticularea natiunei romane, si a religiuniloru ei ; adeca : despre egalitate politica si religioasa a natiunei romane.

A d'ou'a, despre egalitatea in vieti'a publica de stat a celoru trei limbe ale tieriei : roman'a, magiar'a si german'a.

Celelalte propositiuni sunt despre diferite proiecte de lege, precum o lege electorala, lege pentru organizarea ministratiunei, justitiei, despre relatiunile urbariali, banca de creditu etc. etc.

Diet'a, credintioasa traditiuniloru legali, a luat a desbatere prim'a propositiune, si a votatu, a creatu articlulu I. de lege de la an. 1863.

Éca ce contine in scurtu acestu articlu :

1) Natiunea romana, religiunea gr. cat. catolica si religiunea gr. orient. — religiunile romane, — in sensulu constitutiunii transilvane, sunt si re man legalmente recunoscute, asemenea celorlalte trei natiuni si patru religiuni.

2) Beseric'a gr. cat. cá atare si beseric'a gr. orient. — besericele romane — in Transilvani'a sunt a remanu libere, autonome si independenti, asemenea celorlalte beserice recunoscute in tíera.

3) Cele patru natiuni recunoscute prin lege, adeca natiunea magiara, secuia, sasa si romana, sunt si re man cu totulu egali un'a fatie cu alt'a ; si ele, cá atare in sensulu constitutiunii transilvane, au drepturi politice egali.

4) Numirea diferita a unei seu altei parti de tíera nu constituie si nu dá drepturi — prerogative — politica la nici-o natiune.

5) In stem'a marelui principatu Transilvani'a se suscepe insemnu specialu pentru natiunea romana.

6) Tote legile contrarie acestui articlu, sunt si re man afara de valóre.

7) Legea presenta intra in vieti'a numai decãtu.

Acestu articlu de lege este destulu de claru, destulu de precisu. Nu-lu mai comentamu.

Diet'a a purcesu mai departe in lucrarea sa, si a luat in desbatere a d'ou'a propositiune. Ea a desbatutu, votatu si creatu articlulu II. de lege de la an. 1863.

Acestu articlu la §. 1. dice : Cele trei limbe ale tieriei, adeca : limba magiara, germana si romana, sunt si re man egal in vieti'a publica de statutu.

In ceialalti §§-i, reguléza usulu limbelor tieriei la parti, la tribunale, la autoritati publice etc. etc. ; si aplica regul'a generale d'in §-ulu primu, la casuri speciali.

Acestu alu II-le articlu concludu că si articlulu I. si dice ca : tote legile contrarie acestoru dispositiuni sunt si re man fára valóre, si ca dispositiunile aceste intra in putere de vieti'a numai decãtu.

Amenduoi acesti articli de lege au fostu desbatuti, votati, creati prin reprezentantii legali ai romaniloru, ungroseciloru si sasiloru ; amenduoi acesti articli sunt infariti, santionati si subscrisi de principele legitimu alu tieriei ; ei au tote formalitatile legali ; ei s'au publicatu ; ei au intratu in vieti'a numai decãtu ; ei sunt o parte integrante a constitutiuniloru Transilvaniei.

Ei materialmente nu pentru ungro-secui, nici pentru sasi, ci numai pentru romani ar' poté se fia injusti si defavorabili ; cá-ci pre candu ungro-secui sunt un'a si acea-si natiune genetica cu un'a si acea-si limba, pe atunci vedemu ca art. I. dela a. 1863., le dá dreptu de duce natiuni politice, natiune magiara si secuia. Dar' romanii, pentru pacea interna, pentru buna-starea si inffiorarea tieriei, pentru a nu dá nici macar umbra ca n'ar' fi cu pietate cãtra institutiunile patriei, si cu iubire cãtra conlocuitoriele natiuni — ei au suferitu acésta anomalie de a face dintr'o natiune, dintr'unu singuru corpu fisicu — duce.

Prin acesti articli, natiunea romana in Transilvani'a e redata sie-si ; ea este si remane restituita in drepturile politice-nationali ; poporulu romanu é restituitu in drepturile sale suverane, ce-i competu in tier'a sa. Prin acesti articli, beseric'a romana in Transilvani'a é redata libertatii, autonomiei si independentiei sale. Prin acesti articli limba romana é limba tieriei in Transilvani'a.

Prin acesti articli s'a completatu constitutiunile Transilvaniei ; ei, cumu amu d'fca, facu parte integrante a constitutiunii transilvane. Cine viola acesti articli, comite crime de lesa-constitutiune in Transilvani'a. Nime, numai legislatiunea transilvana póte fi in dreptu de a schimbá, de a modiffcá, seu de a sterge acesti articli ; ei pene atunci, sunt si re man lege pentru Transilvani'a si parte constitutiva a constitutiuniloru tieriei. Ei au democratizatu institutiunile pene acumu feudali ale Transilvaniei ; ei au facutu natiuni si beserice egali in tíera.

Diet'a Transilvaniei de la a. 1863., a mai facutu si alti articli de lege ; in specie articlulu despre legea electorale ; acest-a inse a remasu nesantionatu de principele ; cá-ci intrigele cresceau, si diet'a s'a dissolvatu.

Ceialalti articli de lege ai acestei diete nu se referescu la dreptulu publicu alu Transilvaniei nici la drepturile politice ale natiuniloru ei, ci parte la administratiune, parte la justitia si altele de dreptu privatu, economia, comerciu etc.

ce'a ce etonédia mai multu in acestu minunatu lucru este art'a cu care sculptorele a sciutu sè face sculpturile de la înaltîmea colonei atâtu de sensibile ca si acele de josu, si sè permite vederei a petrunde tote frumsetiele. Înaltîmea sa e de 120 pitioare, si te sui pâna la culmea sa prin 200 scări separte in marmura alba d'in care ea este intréga construita. Ea portá odiniora pre partea superioara o bomba de aur care contineá cenusa lui Traianu; dar' Sixte alu V. regulá a se pune in loculu ei statu'a colonei a St. Petru.

„Curierul Romaniei.“

** (Bibliografia.) A esútu de sub tipariu si se afla spre vendiare unu micu depositu la Santia Sa economulu Filipu in St. Demetru, sucursal'a episcopiei Buzeu: Vocabulariu romanu-francesu de tote vorbele romane si romanisate cu esplicatiunea lor succinata, cu esemple cum se ieu vorbele in propriu, figuratu si proverbiale. Volumulu in doue tomuri contine 85 cole in 8°. — Pretiulu unui esemplariu este 40 lei noui.

** (Deputatiunea banatiana), venita la Pest'a in afacerea calei ferate Timisor'a-Orsiova, a fostu primita in audientia la Andrassy si Gorove in 19. l. c. Ambii ministri i-aru fi promis, cã voru suscepe negociatiunile cu concessionarii indata-ce se va inchiata pre deplinu conventiunea cu guvernulu romanu in privint'a punctului de impreunare. Spre liniscirea Banatului, ministrii ascurara apoi deputatiunea, cã lini'a acést'a nu se va alterá prin nice unu altu proiectu.

** (Primiramu Calendariulu babeiloru) pentru anulu 1871, edatu de dlu Mircea B. Stanescu, avocatulu, deputatu dietale si redactore alu diuariului glumetiulu „Gur'a-Satului“. Formatulu calendariulu e frumosu, éra materialulu ce contine procura cetitoriulu una seria de petreceri placute. Pretiulu unui esemplariu face numai 30 cr. v. a.; colectantii primescu de la 10 esemplarie unulu gratuitu. Se pote procurá de la autorulu, Pest'a, Strad'a tragatoriului (Lövész-utca), Nr. 5, etagiulu 2.

** (Monstru.) In una scrofa cumperata in Sabiu de la unu romanu s'a aflatu unu purcelu micu, inse deplinu desvoltatu, care aveá optu pitioare la unulu si acelu-a-si corpu, siese d'inainte si duce d'inderetru.

** (Garibaldi si Thiers.) Trecundu Garibaldi pre un'a d'in stradele cetáti Bordeaux se intempla, cã unu soldatu, care facea servitiulu de sentinella, lu-cunoscu si lu-salutá prin presintarea armei. Thiers, care tocma treceá pre acolo, vediu acést'a scena si fara intardiare alergá la sentinella si lu-intrebá, cã pentru-ce saluta pre unu strainu. Soldatulu i respunse, cã Garibaldi s'a luptatu cu bravura pentru Francia-republica si pentru poporulu francesu; elu nu este strainu, cã-ci este uniculu generalu, care a batutu pre inimu si i-a luat unu drapelu. In urm'a acestui respunsu, Thiers nu maj reflectá nimicu, ci se intorse si continuá drumulu.

Consemnatiunea Contribuiriloru

pentru nefericitii confrati ai nostri, pentru Francesii raniti.

D. Alessandro Filipu ni tramise 20 fl. adunati de la membri reuniunii romane de lectura d'in Nadesiu (com. Ternavei—Cet. de Balta—Transilv.) Collect'a s'a facutu in mediu-loculu vivatelor entusiastece pentru republic'a francesa, pentru triumfulu ei. — Membrii contribuitori sunt DD. Ales. Filipu, 5 fl., Teodoru Danu 7 fl., Nicolau Ciatlosiu 2 fl., Ionu Illioviciu, parocu, 50 cr., Nicolau Maioru 60 cr., Nicol. Stoicoviciu 20 cr., Simeonu Popoviciu, notariu, 50 cr., Teodoru Ustca 50 cr., Mihaiu Pacala, docente, 60 cr., Mihaiu Moldovanu 50 cr., Giorgiu Gradinariu, 20 cr., Emanuilu Gradinariu (de 9. anni) 10 cr., Ionu Ciatlosiu (de 8. anni) 40 cr., Ionu Siellariu 50 cr., Ionu Dragosiu 50 cr., Zacharia Demeteru 50 cr., Ionu Siant'a 20 cr., Nicolau Siellariu 20 cr. Sum'a 20 fl. v. a.

Totu cu asta calle pentru „Federatiunea“ ajutoriu materiale, prin D. Alessandro Filipu, de la dsa 1 fl., de la DD. Teodoru Danu, Simeonu Popoviciu, not. si Nicolau Ciatlosiu, câte 1 fl., Ionu Illioviciu, par. si Nicolau Maioru, câte 50 cr. Sum'a 5 v. a.

Consemnatiunea contribuiriloru

facute pentru „Federatiunea“ in annu 1869.

D'in Aradu prin D. adv. Ionu Popoviciu-Desseanu, Col'a I. de la dd. Davidu Nicora pretoru in Aletea 3 fl., Petru Suci, notariu in C. 5 fl., Ionu Belle, adj. notar. in Otlaca 1 fl., Iosifu Codreanu practic. de advoc. 3 fl., Stefanu Popoviciu, parocu in Otlaca, 1 fl., Ionu Giulanu, admin. in Otlaca 2 fl., Ioanne Albu, primariu comunei Otlaca 5 fl., Ionu Codreanu, parocu in Siciâu 1 fl., Topanu 2 fl., Ionu Codrianu, primariu comunitatii Siciâu 1 fl., Emanuilu Russu, tutoru orfan. in Siciâu 1 fl. Sum'a 25 fl. v. a.

Col'a II. DD. Ioanne Suci, notariu Socodoriulu 5 fl.,

Vasiliu Tiaposiu, parocu, 1 fl., Petru Chirila, parocu 1 fl. Sum'a 7 fl. v. a.

Col'a III. DD. Ioane Cornea, parocu in Chisneu 3 fl., Mihaiu Chiriloviciu, adv. in Chisneu 1 fl., Stefanu Chiriloviciu, Erdöhegy, 1 fl., Giorgiu Sida, notariu, 3 fl., Ionu Popoviciu preutu, Nadabu, 1 fl., Assente Avramutiu tutora orf. 1 fl., Teodoru Cefanu, Teodoru Crisanu, adj. not. Zarandu, Ionu Tulcanu, parocu, jun. in Zarandu, Vasiliu Olariu, invetiatoriu Zarandu, Ionu Lelea, preutu gr. cat. in Erdeisiu, Ionu Nutiu, docente gr. or. Erdeisiu, Grigoriu Mladinu, Samuilu Gramma, par. pot. gr. c. Cherelusi, Zaharia Popu, doc. gr. c. Cherelusi, Florianu Panda adj. not. Cherelusi, Paulu Popu Luca, par. in Santea, Moise Tardiu, Antoniu Gitta, par. gr. c. Santea, Ionu Iancu, par. Cinteiu, Ionu Petrila, par. Cinteiu, Ionu Dascalu, invet. Cinteiu, câte 1 fl., Vasiliu Siorbanu, not. comun. Cherelusi 5 fl., Iacobu Eftimie not. Cinteiu, 3 fl., Sava Fercu, jurass. comit. Chisneu, 3 fl. Sum'a 37 fl. v. a.

Col'a IV. DD. Simeonu P. Desseanu, 3 fl., Mihaiu Ciobrisiu, par., Ionu Popoviciu, par., Iosifu Motiu, docente, Teodoru Fildanu, maestru de posta, L. Hufu, Ionu Vidu, primariu in G. Varsianu, Giorgiu Nediciu, comerciantu, Stefanu Hotaranu, juratu, Moise Cordosiu, tutoru orf., Mihaiu Ratiu, Petru Bodoriâu, primariu, Nicolau Deheleanu, Teodoru Stasie, Giorgiu Petroviciu, adm. par. Pilu, câte 1 fl., Avramu Vostinariu 2 fl. Sum'a 19 fl. v. a.

Col'a V. DD. Nicolau Ardeleanu, not. Buteni 5 fl., Dna Anna Ardeleanu, 5 fl., Andreiu Machi, 5 fl. Sum'a 15 flor. v. a.

Col'a VI. Sira, DD. Giorgiu Popescu 5 fl., Ioanne Moldovanu, 5 fl., Augustu Russu, 3 fl., Nicolau Caba, Demitru Dobosu, Atanasiu Mera, Vasiliu Giosiu, câte 1 fl., Petru Binchiciu, Savu Vella, Iosifu Moldovanu, Lazaru Vella câte 50 cr., Ioanne Palincariu 2 fl. Sum'a 21 fl. v. a.

Sciri electrice.

Berolinu, 22. fauru. „Norddeutsche Allg. Zeitung“ se dechiara cu privire la conditiunile de pace, cã Bismarck nu urmaresce neci una politica personala, ci politic'a poporului nemtiescu.

Berolinu, 21. fauru. In conferint'a de asta-di d'in Versalia Thiers si Favre primira in principiu cedarea teritoriala si contributiunea de resbelu. — Thiers propuse derimarea fortaretietiloru, inse pretinde ca nemtii sè renuncie la intrarea in Parisu. Se dîce cã Bismarck i-ar' fi dechiarat, cum-cã nu se pote abate de la conditiunile preliminate si a respinsu arbitru europenu. Convorbirea a durata cinci ore.

Bordeaux, 20. fauru. Russi'a a recunoscutu republic'a francesa. — Episcopulu Dupanloup se va numi ministru de instructiune. — Se comunica d'in Madridu, cã ministrulu-presiedinte Serrano s'ar' fi arestatu d'in motive inca necunoscutu.

Bordeaux, 21. fauru. „Gazette France“ comunica: „Dupa unu telegramu alu lui Thiers d'in Parisu adunarea natiunala se intrunescu in 23. l. c., pentru a se ocupá cu comunicãrile tramise de Thiers. „Journal Bordeaux“ dechiara fara reserva, cã pacea se pote privi ca si subsemnata. Cestiunea teritoriala s'a dissolvatu definitivu in modu mai favoritoriu intereselor Francei, conservandu-se pre deplinu onorea natiunale; unic'a cestiune ce mai are a se discute e cantitatea desdunarii de resbelu.

Londonu, 21. fauru. „Daily Telegraph“ comunica d'in Saarbrücken, cã toti militarii nemtiesci vulnerati, cari potu merge la regimentele lor, se tramitu la confinie. In Colonia au locu intruniri mai mari de truppe. — „Times“ publica unu telegramu d'in Versalia, dupa care pacea se pote considerá aproape inchiata. Prusii impusera cetatii Alençon una contributiune de 400.000 franci; cetatea refusá solvirea ei, d'in care cauza primariulu si consiliarii municipali se arestara.

Bremen, 21. fauru. Senatululu primu comunicarea oficiale, cã cei 70 capitani nemtiesci de navigatiune prinsu pâna acum'a, au sositu in Orléans, si si-continua fara intrerumpere caletoaria spre Germani'a.

Karlsruhe, 22. febr. Bismarck doresce a audí parerile barbatiloru de statu ai Germaniei de sudu in privint'a inchiarii pacii ce se accepta, si d'in acést'a cauza i-a ivitatu la Versalia. — D'in Baden s'a chiamatu ministrulu Iolly.

Kassel, 22. febr. Ex-imperatorele fû incunoscutiatu, cã nu i stá nemic'a in cale, daca ar' voii sè-si schimbe locuint'a dupa inchiarierea pacii. E verosimilu, cã Napoleonu va trece in Angli'a.

Berolinu, 22. febr. Principele de co-

rona facu una excursiune la Orléans si Tours. Si facu tote pregatirile pentru rentorcerea prisionieriloru.

Brussell'a, 22. febr. „Journal de Bruxelles“ comunica, cã innaintea otelului ambasadei belgiane d'in Rom'a au avutu locu demonstratiuni sgomotose contra agitatoriiloru belgiam papali.

Bordeaux, 20. febr. Principii d'Orléans au sositu aici, dar' la invitarea amiciloru loru pã rasira cetatea, fara a insiste sè intre in adunare natiunale. — Thiers si Favre au mersu in 21. febr. la Versalia. — Turci'a si Elveti'a au recunoscutu noulu guvernulu francesu; recunoscere d'in partea celoru late poteri va urmá câtu d'curundu.

Londonu, 21. febr. Ca conditiuni de pace d'in partea Germaniei se amintescu: cedarea Alsaciei si una parte a Lotaringiei d'impreuna cu fortaretiele Thionville, Metz, Belfort si 280 milioane pundi sterlingi spese de resbelu.

Viena, 22. febr. Se vorbesce, cã Schmerling are de cugetu, prin vorbirea sa de introducere ca presiedinte alu camerei magnatiloru, a renuncie la tînut'a sa strisu centralistica de pâna acum si sè pledeze pentru respectarea postulate loru polonese. — Cercurile politice mergu inse mai departe si dîce, cã vorbirea ce o va tîne Schmerling mane va fi una vorbire formalá d' candidatu pentru viitori'a presiedintia ministeriale. — Prin impreunarea centrului cu stang'a, oppo setiunea a cascigatu majoritatea deplina in camera representantiloru.

Parisu, 22. febr. Trochu dede publicitatá una scrisore contra intrarii nemtiloru in Parisu. Elu cere sè se incuia portile, pentru ca inimiculu sè le deschida cu tunurile sale. Istori'a va judeca apoi a sup'ra acestei impregiunari.

Londonu, 22. febr. Inchiarea pacii se accepta pre mane.

Florentia, 22. febr. Familiile garibaldi stiloru caduti se voru subsidiá d'in partea Francei.

Londonu, 22. febr. Diuariulu „Daily News“ comunica: Truppele generalului Faidherb continua a se aduná in Dünkirchen pentru a merge la Cherbourg. Se comunica d'in Amiens: Truppele d'in armat'a prima nemtiesca primira ordinu stá gata pentru a se concentrá la Somme. Generalulu Chaney provocá pre militarii sèi a se pregati la una lupta estrema, in casu daca pretenziunile Germaniei voru fi umilitorie pentru Francia.

Parisu, 22. febr. Armistitiulu s'a prolungitu a sera pâna in 26. l. c. la mediulu nopii. Imperatulul Russiei a notificatu recunoscerea guvernului francesu.

Bordeaux, 22. febr. Buffet refusá portu foilu financiaru, d'in cauza cã se teme de susceptibilitati pentru rolulu sèu politicu si pentru functiunile avute sub imperiu. — Remusat si-a retrasu primirea postulu de consulu in Viena. — Se crede de comunu cã pacea a asigurata; se asigura, cã soldatii marinari d'in Parisu au primitu ordinu a se pregati pentru ca sè se reintorca in porturi.

Berolinu, 22. fauru. In urm'a provocarii cancelariului federatiunei, ministrulu Jolly si Mittnacht plecara la Versalia.

Berolinu, 23. fauru. Dupa inchiarierea pacii nemtii voru intrá in Parisu ca ospeti. — Bismarck respinse propunerea englesá relativa la tînera unui congresu pentru restituirea pacii. — Generalulu Clinchant multumí prin una epistola generalului Manteuffel, pentru cã dupa inchiarierea armistitiului a pusu in libertate cu armele unu miia de francesi captivi.

Viena, 23. fauru. Ieri sosl la unu consulatu de aici urmatori'a scire telegrafica: Bismarck a respinsu definitivu ide'a unui congresu de pace emanata dela Angli'a, d'in contra a aprobatu continuarea, eventualu estinderea competintiei conferintiei d'in Londonu. E probabilu cã acum'a conferintia va discute si cestiunea Luxemburgului.

Burs'a de Viena de la 22. februaru 1871.

5% metall.	59.—	Londra	123.65
Imprim. nat.	68.20	Argintu	121.20
Sorti d'in 1860	94.70	Galbenu	5.81
Act. de banca	724.—	Napoleond'or	9.88
Act. inst. cred.	252.50		

Propriet., edit. si red. respundiet.: ALES. ROMANU.

Cele ce au urmatu după dissolvarea dietei d'in Sabiu, le-amu vedutu in partea prima a acestui tractat, si aci amu poté terminá cu constituțiunile Transilvaniei.

S'a mai tienutu inse anca o dieta in Transilvan'ia; diet'a d'in Clusiu de la a. 1865. Acést-a a fostu dieta feudale. Ea a fostu convocata pre bas'a articolului XI. de la a. 1791., prin care, precumu amu vedutu mai in susu, romanii, natiunea romana cá atare, erá esclusa atátu de la dreptulu de alegere cátu si de la eligibilitate. Romanii, cari d'in grati'a alegătoriloru magiari, s'au presintatu acolo cá deputati, n'au facutu, precumu nici nu poteau face alta, de cátu au aretatu intr'o representatiune cátra principele tieriei, ca: o dieta in Transilvan'ia compusa pre bas'a articolului XI. de la a. 1791., nu póte avé puterea morale si legitima de a decide a supr'a articolului I. de la a. 1848., alu carui revisiune s'a propusu cá singurulu obiectu de discussiune in acea dieta; ca prin urmare, nefiindu representata natiunea romana cá atare, ei nu se potú lasá in desbaterea si pertractarea unui obiectu atátu de momentosu precumu este uniunea, fára cá se nu periclitéze interesele patriei in generalu si interesele natiunei romane in specialu; ca daca diet'a presenta ar' concluziune de revisiunea uniunii si adoptarea ei, acést-a se va considerá cá si uniunea de la a. 1848. facuta fára concursulu si in contra invoierei natiunei romane; róga apoi pre maiestate, cá se convóce o dieta transilvana pre o basa corespundietória atátu diferiteloru interese ale tieriei, cátu si dreptulu publicu transilvanu reabilitatu prin diploma dela 20. octobru 1860., amplificatu si recunoscutu d'in nou prin art. I. de lege de la a. 1863.; acésta basa o da legea electorala votata de diet'a de la Sabiu, si subscernuta principelú spre santionare.

Eca dar', ca romanii cá la a. 1848. asiá si la a. 1865. au protestatu cu tóta solemnitatea in contra uniunii Transilvaniei cu Ungari'a; si precumu la a. 1848. asiá si la a. 1865., daca s'a facutu uniunea ea s'a facutu fára concursulu, fára invoierea, ba in contra solemnulu protestu alu romaniloru. Prin urmare, ceea ce la a. 1848. s'a facutu nelegalu in dreptulu publicu alu Transilvaniei, asemene la a. 1865., acelasu actu facutu sub acelesi conditiuni, sub acelesi impressiuni, sub acelesi neconsiderari a natiunei romane, nu póte se fia de cátu nelegalu, si injustu, si injuriosu pentru romani. Romanii nu voru recunósce legalitatea actului de la a. 1865. nici-odata, pre cumu nici-odata n'a potutu se recunósca legalitatea uniunii de la a. 1848.; pentru ca nelegalitate se comite pentru romani, totdeauna de câte-ori se tractéza despre ei fára ei despre tier'a lor, fára invoierea lor; si ei, astfelu de nelegalitati, nu potú se recunósca, fára a nu se negá pre sine, fára a nu periclitá esistenti'a lor nationale, si esistenti'a patriei chiar.

De altminterea se insemnamu, ca diet'a d'in Clusiu de la a. 1865., n'a adusu nici-unu articlu de lege.

Prin acésta dieta inse, magiarii, ipso facto ca au intratu in ea, au recunoscutu ca uniunea nu erá fapta complinita, ca ea nu erá legale si obligatória pentru romani, pre cumu ea nu va fi nici-odata, si nici candu pêne atunci pêne candu romanii, natiunea romana nu se va invói cá atare, adeca cá natiune, la acea uniune, séu la conditiunile sub care s'ar' voi o uniune ori care intre Transilvan'ia si Ungari'a.

Si aci terminamu cu espunerea despre constituțiunile Transilvaniei.

Li-amu vedutu tóte, incepéndu de la timpulu candu romanii, vedindu mcrtea ducelui lor Gelu, au datu drept'a cu ungurii, si „dextram dantes“ au impartitu tóte drepturile cu acesti-a — si pêne la timpulu (1867) candu sinistra unu ministru-presiedinte magiaru a luat romaniloru si Transilvaniei tóte drepturile!

Romanii asta-di sunt afara de constituțiune; constituțiunile in Transilvan'ia sunt arbitrarminte suspinse.

Romanii au de a le reinvié. Se speramu ca le voru reinvié; cá-ci nu ministrii ci drepturile sunt eterne; nu sinistra ci drépt'a é mai tare.

Se credemu in drepturile nóstre; se lucramu, se lup-tamu in ele, prin ele si pentru ele.

(Va urmá.)

Discursulu

deputatulu Sigismundu Borlea, tienutu cu ocaziunea desbaterei generale a supr'a bugetulu ministeriului ung. de justitia, in siedinti'a camerei ung. d'in 9. fauru 1871.

On. Camera! Nu voiú decátu a-mi face si eu unde reflexiuni a supr'a observatiuniloru dlui deputatu Berzenczey la cele aduse de comembrulu Stanescu.

Dlu Berzenczey díse, cá precumu diaristic'a romana, intru asemenea Romanii preste totu s'aru fi pronunsiatu, cumcá Romaniloru nuli trebuie functiuni de statu; — si pre langa tóte acestea, aici, intr'acésta Camera, totu mereu ne plangemu cá Romani nu se aplica in diregatorie. Este dreptu, on. camera, cá sunt intre Romani si caroru-a nu li trebuescu oficie de statu: intr'acesti-a sum si eu: inse d'alta parte multi sunt cari nu numai dorescu, ci si ceru functiuni publice. Asié d. e. nu pre de

multu, candu prin concursu se cautau individi pentru postur de concepisti si de adjuncti la Curia, vr'o 25—30 de juni romani absoluti suplicara; dar' d'intre ei abié vr'o doi fusera aplicati. Póte cá dlu Berzenczey nu scie acést'a, dar' de siguru va scé acést'a dlu ministru de justitia, precum o sciu mai multi.

Ce se atinge de diuaristica, trebuie sè marturisescu, cá nu sciu in care fóia romana a cetitu dlu Berzenczey ce a ce afirma? Eu d'in parte-mi in diuaristic'a romana nici odata n'am cetitu ce-va asemenea.

Ne'ntemeiata este afirmatiunea dlui Berzenczey si intr'aceea privintia, cá Romanii aru avé putieni omeni calificati pentru diregatorie de statu. Avemu, haru Domnului, destui; ce si de acolo se invederéza, cá regimulu, precum am mai adusu si alta data, pe mai multi ce erau aplicati si calificati pentru veri-ce posturi, i-a destituitu, si i-a destituitu numai pentru cá erau buni Romani; si eu credu cá dlu Berzenczey nu va veni sè afirma, cum-cá acesti-a ei insi-si aru fi cerutu sè fia destituiti d'in posturile lor. (Ilaritate.)

Dlu Berzenczey a atacatu si ace'a, cá Stanescu a citatu mai multe casuri referitorie la person'a sa, casuri cari nu apartienu aici. Dar' ve rogu, sè-mi spuneti, daca acele casuri nu apartienu aici, — unde apartienu ele? si — cui sè ne adresámu pentru remediarea lor? (Voci! Ministeriului!) Ministeriului? Dar' sciti cá acelui-a in vanu ne adresámu cu plansorile nostre. ve rogu sè luati a minte: Candu eu, inainte cu cáti-va ani, pentru o spargere de epistola la posta am facutu plansore in acésta camera, si atunci mi s'a dísu, cá acea cauza nu apartiene aici, ci cu asemenea afaceri sè me adresezu ministeriului. Am urmatu svatulu onorabilei camere, si in 30. oct. a tr. am adresatu pre langa recepisu — Ministeriului de fincie o suplica, prin carea am doveditu cu date positive, cá oficiulu contributiunalu magiaru-regiu d'in Pancot'a, cottulu Aradului, a facutu spre pagubirea mea una insielatiune de 218 fl. si am cerutu satisfatiune si scutire de persecutarea oficiulu contributiunalu; d'atunci am asteptatu cu multa rabdare, si neprimindu nici unu resultatu, sub 20. ian. 1871 de nou am suplicatu cátra dlu min. de fincie si l'am rogatu, sè aiba bunetate a-mi dá odata respunsu! Si abié apoi, la 28. ianuariu, am primitu unu respunsu de la directiunea financiaria, — mi pare'reu cá nu sciamu cum-cá o sè am ocaziune a-lu presentá onorabilei camere, cá-lu aduceamu cu mine si-i ceteamu aici cuprinsulu intregu, — carele de altmintrelea este, cá directoratulu financiaru a facutu dispusetiune ca acea suma cu carea voiau sè me insiele, sè se stérge d'in cartea oficiulu magiaru regiu de contributiune d'in Pancot'a. Si cu atát'a — totu lucrulu s'a gatatu. Va sè díca, ministru in faci'a dovedii mele de insielatiune, n'a aflatu de lipsa, nici a face cercetare, nici a dispune pedepsirea oficiantiloru insielatori, ci — s'a multiumitu cu stergerea sumei, cu carea erá sè fia insielatu.

On. camera! Sub sistem'a absolutismulu si sub timpulu provisoriuulu, barbati de atunci de la guvern, astfelu de casuri le investigau si pedepsau cu rigore, si nici odata nu luau lucrulu atátu de pre usioru ca asta-di.

Intr'adeveru, am ajunsu intr'o pusetiune curiosa: daca ne adresámu ministriloru, nu ni se face dreptate si nu primimu satisfacere; daca radicámu plansore aici in camera, ni se díce cá lucrulu nu apartiene aici; — daca interpelámu pre ministru, candu-i place dá, candu nu-i place nu dá respunsu; ér si candu dá vre-unu respunsu, macaru cá ni-am doveditu plansorile cu cele mai positive date, ni spune cá plansorea este neintemeiata, si apoi ori cátu am díce noi cá nu potemu sè fimu indestuliti cu acelu respunsu, si macaru cátu ne provócámu la datele positive, — presiedintele pune intrebarea si — maioritetea camerei pururia, fára esceptiune, iè respunsulu ministeriului spre sciintia, si astfelu noi cu plansorile nostre drepte si pre acésta cale suntemu respinsi. (Voci in stang'a estrema: — asié este!)

Precum am dísu, daca ministru nu-i place, nu dá la interpellatiunile nostre nici unu respunsu. Asié s'a intemplatu cá eu cu vr'o doi ani mai inainte am interpelatu pre dlu ministru de comerciu, atunci Gorove, in caus'a detragerei debitulu postalú si oprirea Albinei in tiera. Atunci dlu ministru, bagandu maneale in pusuariu si intorcundu-se spre mine, cu unu tonu de sumetia (ilaritate) mi-a dísu, cá — in data ce i se va transpune interpellatiunea, mi va dá respunsu, incredintiandu-me cu o cale cá respunsulu dsale me va si multiumi! Trecura de atunci doi ani, dlu Gorove a si inschimbatu portfoilu, dar' promisulu respunsu indestulitoriu nici pana asta-di nu mai urma; — apoi eu nu potú sè credu cá dlu presiedinte alu camerei de doi ani de díle nici pana acum'a sè nu fia tramisu dlui ministru acea interpellatiune. (Ilaritate.)

Intru astfelu de casuri deci, candu nici d'in partea ministriloru, nici a onorabilei camere nu ni se face dreptate, — spuneti-ne, ve rogu, in cátre sè ni mai luámu refugiulu? — ce sè mai facemu?? Díceti cá — suntemu in sistem'a constituțiunala, si asié daca in necasurile nóstre suntemu siliti a recurge la tronu, atunci dvóstre ve radicati a supr'a-ne cu imputatiuni cá — nu ni place constituțiunea si cá suntemu reacionari.

Si! asié dara ve rogu, domniloru, parasiti odata modulu de tractare mastera si nedrepta, si = fiti candu-va drepti si ecuitabili si facia cu noi! Si apoi sè fiti incredintiati cá atunci si noi vomu iubi si vomu aperá constituțiunea cea

iadeverata, o constituțiune inse ca cea de acum — noi n'o potemu iubi, si astfelu de constituțiune nóe nici nu ni trebue in veci! (Aprobári in stang'a estrema.) „Albina.“

Suntemu rogati a publicá urmatoriulu:

Anunciu.

Semestrulu alu doile alu cursulu pedagogicu straordinariu de unu anu, deschisu la preparandi'a de statu d'in Dev'a, se va incepe la Mártisioru a. c. stilulu nou. Acést'a se aduce la cunoscintia publica cu acea observare, cá in cursulu amintitu se voru primí si cu inceputulu semestrulu alu doile-a toti acei tineri, cari posedu calificatiunea prescrisa, anume cari au implinitu anulu alu 20-le alu etatei, au absolvitu cu succesu banu gimnasiulu inferioru, si in tempulu semestrulu espiratu au practisatu la o scola publica. D'intre cei primiti 14 se voru provedé pre spesele statulu cu viptu si cu bani de cortelu (4 fl. pre luna), ér' alti 30 cu unu stipendiu mai micu. Candidatoru romani li se voru propune tote obiectele de invetiamentu in limb'a lorú materna.

De v'a, la 20 fauru 1871.

Francisu Koos, Directoru.

Romani'a.

Adunarea deputatiloru.

Siedinti'a de la 27. ian. 1871.

Siedinti'a se deschide la or'a 1 d. m., sub presiedinti'a dlui Costaforu. — După formalitatiile ordinare,

Nic. Blarembergu anuncia una interpelare dlui primu-ministru, privitoria la scrisorea M. Sale, care circula. (Epistola s'a publicatu in numerulu 13 alu „Federat.“ Red.)

Guvernulu declara cá va respunde preste 3 díle. — Voci: Pre bine!

D. Primu-ministru citece mesagiele prin cari se tramitu camerei proiectele de legi pentru bugetele epitropiei spitaleloru civile d'in Bucuresci si Iasi, si celu pentru desunirea comunei Lisescii-de-susu de Lisescii-de-josu d'in Mehedinti.

Se continua desbaterea a supr'a legii discutate in siedinti'a precedinte, si după una discutiune mai lunga, camera adopta legea in totale.

Ministru de fincie crede cá acésta lege va contribui la ecuilibrarea bugetulu si o primescu cu speranti'a, cá adunarea va ecuilibrá bugetulu, facundu tote reducerile possibile.

Siedinti'a de la 28. ian. 1871.

Deschidiendu-se siedinti'a la or'a indatenata, sub presiedinti'a dlui G. Costaforu si cu formalitatiile ordinare,

G. Lahovari, raportorele comitatulu delegatiloru, aréta cá d. ministru de fincie a propusu mai multe modificári la proiectulu de lege pentru stingerea detoriei flotante, si cere câte-va díle spre a le poté studia.

D. ministru de fincie aréta cá, studiendu starea financiaria, s'a convinsu cá ea e multu mai grava si mai dificile de cátu credeau predecesorii dloru. — Proba e presintarea legii pentru stingerea detoriei flotante, fára inse a se íntá si la ecuilibrarea bugetulu. De ace'a a propusu unele modificári, si roga camera a pasí la resolverea pre de una parte cu promptitudine ér' pre de alt'a cu firm'a decisiune spre a pune acésta lege pre una cale buna.

Agarici propune trecerea in sectiuni, cá ci a se urmá cu interpellari ar' fi sè se améne lucrárilu; totu-de odata crede bine ca modificárilu propuse sè mérga si la sectiuni, ér' nu numai in comitatulu delegatiloru. D-sa dorescu ca comitatulu delegatiloru sè se intrunésca spre a studia proiectulu de lege pentru schimbarea sistemulu de perceptiune.

P. Gradisténu si P. Suciú vedu in modificárilu propuse de d. ministru una schimbare totale a legi si, prin urmare, sustienu a se retransmisi la sectiuni acestu proiectu de lege. Promptitudinea e buna nu inse si in materia de fincie, unde seriositatea este indispensabile.

Dupa esplicárilu raportorelui, cá nu se schimba basele legi, ci se largesce numai orizontele ei, si după lamuririle dlui I. Campinenu, care opina cá, chiar de se va tramita la sectiuni, sè se adopte urgenti'a, discusiunea se inchide.

Punendu-se la votu, camera decide ca tota lucrarea sè se retransmisi la sectiuni, in cari deputatii trecu a lucrá Siedinti'a se radica.

Estrasu d'in „Romanulu.“

VARIETATI.

* (Column'a lui Traianu.) Asta columna istorica, radicata de cátra senatu in anulu alu 14. alu erei crestine in onorea lui Traianu si pentru a eternisá glorios'a suveniru a victorieiloru ce reportá a supr'a daciloru, este celu mai frumosu d'intre tote monumentele ce fure radicate pentru acestu imperatore Romanu. Nu te obosescu nici cum a admirá basreliefurile ce o acopere si care se inaltia in linia spirala; de la basa pana la colon'a superioara. Dar'